

Tabel 1 - Marien

Locatienummer	Nederlandse naam	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Buccinum undatum</i>	Wulck				* †	* 9					
<i>Cerastoderma edule</i>	Kokkel	* †	* †		* d	* †			* †		
<i>Crassostrea gigas</i>	Japanse oester					*					
<i>Crepidula fornicata</i>	Muiltje					* †					
<i>Ensis directus</i>	Amerikaanse zwaardschede					* †					
<i>Littorina littorea</i>	Gewone alikruik	* †			* †	*					
<i>Littorina saxatilis</i>	Ruwe alikruik					*					
<i>Macoma balthica</i>	Nonnetje				* †	* †					
<i>Mya arenaria</i>	Strandgaper	* †			* d	* †			* d		
<i>Mytilus edulis</i>	Mossel	* †			* †	*					
<i>Peringia ulvae</i>	Wadslak				* †	* †					
<i>Scrobularia plana</i>	Platte slijkgaper		* †			* †			* d		

Zonder nadere vermelding betreft het levende, volwassen dieren; veldwaarneming.
 Vetgedrukt: nieuw voor het Fries-Groningse kustgebied (excl. De Waddeneilanden).
 d: doublet; niet levend.

Noten:

1. Uit klein slootje met kikkerbeet en waterpest
2. Juveniel
3. Slanke vorm; ook *forma carinata*
4. Losse klep
5. Onder vochtig mos
6. Onduidelijkheid over de naam *Euconulus praticola* op de NMV zoekkaart. Op internet komen beide namen naast elkaar voor; nog veel onduidelijk (zie Welter-Schultes, 2012: pag. 208)
7. Op stuk hout
8. Behalve locatie 5: op/uit voormalige zeebodem
9. Eikapsel

De molluskenfauna van de Watermolenbeek

Maarten de Jong

The mollusc fauna of the Watermolenbeek

Summary. The author lives in the neighbourhood of the Watermolenbeek (province of Noord- Brabant). Sludge, derived from this brook yielded eleven species from its mollusc fauna.

Biotoop

De Watermolenbeek is een langzaam stromende laaglandbeek (gemiddeld debiet 1 m³/sec) die gevoed wordt door regenwater en ijzerhoudende, diepe kwel. De bodembreedte van de beek bedraagt gemiddeld 11,5 m en het waterpeil ligt bij normale weersomstandigheden tussen 1 en 1,15 m. De beek ontstaat oostelijk van Kalmthout in België en komt uit in de Roosendaalse Vliet. Via Mark, Dintel, Volkerak, Hollands Diep en Noordzee wordt de waterfase van de kringloop gesloten. Er is sprake van een voedselrijk milieu; de organismen die in de beek zijn aangetroffen zijn algemene soorten. De zuurgraad van het water (uitgedrukt als pH) lag in 2013 tussen de waarden 6,7 en 7,2 en was gemiddeld 7,0 (4 metingen). Het nutriëntengehalte is hoog - in wezen *te* hoog - evenals het gehalte aan organische stoffen. Dit vindt zijn oorzaak in de lozing van effluent van de waterzuiveringsinstallatie te Essen (België) op de beek.

Verkennd onderzoek*Inventarisatie*

De mollusken werden verzameld op 29 januari 2014 en waren afkomstig uit ca. 20 liter aselekt genomen grepen baggerspecie, afkomstig uit een hoop van ongeveer een halve m³. De specie is per abuis meegesleept bij het ruimen van de oeervegetatie tijdens de slootschouw najaar 2013 uit de Watermolenbeek, ter hoogte van de P.C. Hooftlaan te Roosendaal (N 51°31.273'O 4°27.189', in RD-coördinaten: X 90.326 - Y 393.220).

Historisch onderzoek

Er is nagegaan of de Watermolenbeek in het verleden is bemonsterd op aquatische weekdieren. Dit bleek niet het geval te zijn. Daardoor kunnen geen vergelijkingen met dergelijke onderzoeken gemaakt worden.

Resultaat

De oogst is weergegeven in tabel 1. Markant is de grote hoeveelheid aangetroffen individuen van de Draaikolkschijfhoren *Anisus vortex* Puntige blaashoren *Physella acuta* en - in mindere mate - de Grote diepslak *Bithynia tentaculata*. De Draaikolkschijfhoren is een algemene soort in Nederland, omdat hij vele soorten wateren 'aan kan', zelfs met lichte vervuiling met bijvoorbeeld fosfaatverbindingen. De Puntige blaashoren is een invasieve soort, van oorsprong uit het Middellandse Zeegebied en Noord-Amerika, die zich vrijwel over de hele wereld verspreid heeft. Dat zegt ook wel wat over zijn aanpassing aan diverse soorten water. De Grote diepslak kan zich op diverse manieren voeden, ze kunnen bijvoorbeeld afvalstoffen van de bodem eten. Daarnaast kunnen ze water filteren en daaruit het plankton halen; ook kunnen ze op allerlei substraat eencellige organismen en draadalggen grazen. Verder kunnen ze ook nog leven van allerlei soorten waterplanten. Door de vele manieren van voedsel vergaren kan de slak overstappen op het soort voedsel dat op dat moment overvloedig aanwezig is. Deze slak wordt dan ook gevonden in schone tot eutrofe wateren en is een van de meest algemene slakken van Nederland. Ze zijn het hele jaar op alle soorten substraat te vinden. De drie soorten zijn dus succesvol en dat zal de reden zijn dat zij in grote aantallen in de Watermolenbeek voorkomen. Dat is namelijk vrijwel steeds het geval in een biotoop dat niet een specifiek habitat is.

Conclusie

In de Watermolenbeek - i.c. de benedenloop van de beek - werden 11 soorten aquatische weekdieren aangetroffen, in zowel relatief grote als duidelijk bescheidener aantallen. Terughoudend kan geconcludeerd worden dat het bemonsterde deel van de beek voor Nederlandse begrippen een matig uitgebreide aquatische weekdierenfauna bezit die uit algemeen voorkomende soorten bestaat. Nader onderzoek zal hier meer helderheid over kunnen geven.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar de heer C. (Kees) Fraanje van Waterschap Brabantse Delta. Hij verstreekte de gegevens van de Watermolenbeek, vermeld onder 'Biotoop'. Tevens verzorgde hij de vergunning om de beek jaarlijks te monitoren op aanwezigheid van aquatische weekdieren (Waarnemingen voor de Natuurkalender).

Dank is tevens verschuldigd aan Tello Neckheim. Tello dacht mee over het waarom van het substantieel voorkomen van Draaikolkschijfhoren en Puntige blaashoren in de Watermolenbeek. Ook bedank ik Gerard Majoor voor het oordeelkundig doornemen van tekst en opbouw van dit verslag.

Geraadpleegde bronnen:

- De BRUYNE, R.H., R.A. BANK, J.P.H.M. ADEMA & F.A. PERK, 1994. Nederlandse naamlijst van de weekdieren (mollusca) van Nederland en België. – Uitgeverij Backhuys, Leiden.
- GITTENBERGER, E. & A.W. JANSSEN (red.), 1998. De Nederlandse zoetwatermollusken. Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water. – Nederlandse Fauna 2. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- LNV, 2009. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Staatscourant nr. 13201, 4 september 2009.

Adres van de auteur:
jon73089@planet.nl

Tabel 1. Soorten uit de Watermolenbeek (in een dalende reeks)

Draaikolkschijfhoren	<i>Anisus vortex</i> (Linnaeus, 1758)	360
Puntige blaashoren	<i>Physella acuta</i> (Draparnaud, 1805)	164
Grote diepslak	<i>Bithynia tentaculata</i> (Linnaeus, 1758)	54
Kleine diepslak	<i>Bithynia leachii</i> (Sheppard, 1823)	43
Tractorwielkje	<i>Gyraulus crista</i> (Linnaeus, 1758)	6
Kapslak	<i>Acroluxus lacustris</i> (Linnaeus, 1758)	5
Ovale poelslak	<i>Radix ovata</i> (Draparnaud, 1805)	5
Gewone poelslak	<i>Lymnaea stagnalis</i> (Linnaeus, 1758)	4
Schildersmossel	<i>Unio pictorum</i> (Linnaeus, 1758)	1
Vijvermossel	<i>Anadonta anatina</i> (Linnaeus, 1758)	1
Gewone zwanenmossel	<i>Anadonta cygnea</i> (Linnaeus, 1758)	1

De aangetroffen soorten zijn gerelateerd aan de 'Rode Lijst' (LNV). Alle aangetroffen soorten staan in die lijst vermeld als *Thans niet bedreigd*.